

شماره چاپ: ۴۰۰

دوره نهم - سال اول

شماره ثبت: ۲۱۳

تاریخ چاپ: ۱۳۹۱/۱۱/۱۶

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح حفظ و صیانت از جنگلهای کشور»

کد موضوعی: ۲۵۰

شماره مسلسل: ۱۲۸۳۵

اسفندماه ۱۳۹۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۱.....	مقدمه.....
۶.....	تعریف جنگل.....
۶.....	تعریف جنگل‌زدایی و آثار آن بر بافت خاک.....
۹.....	اهمیت جنگل‌ها و مراتع.....
۱۰.....	مواد قانونی مرتبط با حفاظت و صیانت از جنگل‌های کشور.....
۱۴.....	بررسی وضعیت جنگل‌ها در کشور.....
۱۹.....	نکات کلیدی در خصوص طرح حفظ و صیانت از جنگل‌های کشور.....
۲۲.....	جمع‌بندی.....
۲۵.....	پیشنهادها.....
۲۶.....	منابع و مآخذ.....

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح حفظ و صیانت از جنگلهای کشور»

چکیده

گذشته از سایر ویژگی‌ها و آثار حیاتی جنگل‌ها بر محیط زیست انسانی، اهمیت و نقش جنگل‌ها در جلوگیری از بروز حوادث غیرمترقبه به‌ویژه سیل در کشور ما برخی نمایندگان مجلس شورای اسلامی را بر آن داشته تا با پیشنهاد طرح «حفظ و صیانت از جنگل‌های کشور» بر حفظ، صیانت و نگهداری از این منابع ملی تأکید نمایند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد رویکرد سیاستگذاری و مدیریت در جنگل‌های شمال می‌بایست به‌طور کلی مورد تجدیدنظر اساسی قرار گرفته و ضمن توقف بهره‌برداری، با تعمیق نقش جنگل‌ها در مجموعه سیاست‌های کلان کشور با مشارکت مردم و تنفیذ نقش مسئولانه به جوامع محلی نسبت به حفظ و صیانت باقیمانده جنگل‌های کشور همت گمارد.

مقدمه

از آنجا که تقاضای انسان به کالاها و خدمات متنوع اکوسیستم‌های طبیعی به‌ویژه جنگل‌ها، از قبیل غذا، دارو، چوب، آب پاک، بهداشت و... رو به افزایش است، ضرورت

سازماندهی اقدامات و فعالیت‌های اقتصادی در جهتی که قابلیت بسیاری از این اکوسیستم‌ها را برای رفع چنین تقاضایی افزایش دهد، بیش از پیش نمایان می‌سازد. اکوسیستم‌های جنگلی، سطحی معادل ۳۱ درصد سطح کره مسکون را تشکیل داده و با جذب ۶۲۸ گیگاتن کربن در بیوماس و خاک، عملاً حجمی بیش از کل کربن اتمسفر را در خود ذخیره دارند. همچنین ۴۰ درصد از کل اکسیژن جهان ناشی از کارکرد حیاتی جنگل‌ها می‌باشد. بدین ترتیب باید اذعان داشت که جنگل‌ها تعادل بخش اکسیژن، CO₂ و رطوبت در کره زمین می‌باشند.

۸۰ درصد کل تنوع زیستی بخش خشکی زمین در اکوسیستم‌های جنگلی وجود دارد. همچنین معیشت جمعیتی بالغ بر ۱/۶ میلیارد نفر (یک‌چهارم کل جمعیت جهان) وابسته به جنگل می‌باشد و ارزش محصولات بازاری آن در سال ۲۰۰۵ معادل ۳۲۷ میلیارد دلار بوده است.

ذخایر طبیعی که امروز مورد استفاده قرار می‌گیرد، محصول نیروهای طبیعی در طول میلیون‌ها سال می‌باشد، لذا حفاظت و بهره‌برداری پایدار این ذخایر به‌عنوان یک سرمایه که سود آن در بلندمدت باز می‌گردد، عاقلانه‌ترین کار است. بسیاری از بهره‌برداری‌های اقتصادی غیرعلمی فعلی از جنگل‌ها نه تنها خسارت‌زا است، بلکه ضمن کم‌بازده بودن، بیشتر به نوعی سوءاستفاده از این منابع را تداعی می‌نماید. به نظر می‌رسد که بیشترین اشکال بهره‌برداری ناپایدار از جنگل در کشورهای درحال توسعه صورت می‌گیرد که میراث طبیعی خود را به‌صورت مواد خام به‌سوی کشورهای صنعتی گسیل می‌دارند.

براساس ارزیابی منابع جنگلی به عمل آمده توسط سازمان خواروبار و کشاورزی جهانی (FAO)، هرساله سطحی معادل ۱۳ میلیون هکتار از جنگل‌های جهان در حال تخریب می‌باشند. این مسئله علاوه بر اشتباهی سیری ناپذیر شرکت‌های چندملیتی در قطع و بهره‌برداری بی‌رحمانه از جنگل‌های ناحیه استوایی و تروپیکال که در واقع به عنوان ریه‌های کره زمین عمل می‌نمایند محصول توسعه نیافتگی و نهادینه شدن فقر در کشورهای کمتر توسعه یافته و فشار روزافزون بر منابع جنگلی برای تأمین غذای جمعیت روبه رشد در این دسته از کشورها می‌باشد. نتیجه کاملاً بارز روند فعلی جنگل‌زدایی موجب آزادسازی ۱۷/۴ درصد گازهای گلخانه‌ای و گرمایش کره زمین است.

کشور ایران به دلیل واقع شدن در کمربند کم‌باران نیمکره شمالی (مابین دو عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه شمالی) عموماً دارای آب و هوای خشک و نیمه‌خشک است. هرچند آب و هوای کشور عموماً خشک و بیابانی است ولی اگر دقیق‌تر به جغرافیای کشورمان نگاه کنیم، تنوع زیادی از اقلیم‌های محلی از سردترین تا گرم‌ترین اقلیم‌ها و از مرطوب‌ترین تا خشک‌ترین اقلیم‌ها در آن وجود دارد.

ظهور اکوسیستم‌های مختلف جنگل‌های انبوه و تنک، چمنزارهای کوهستانی و دشتی، بیابان‌ها و تالاب‌ها و ... و تنوع زیستی با ارزش نهفته در آنها مرهون این تنوع اقلیمی است که مجموعاً نواحی بیوجغرافیایی متنوعی را در ایران شکل داده‌اند. در کنار این تنوع، باید به این نکته نیز توجه شود که اکوسیستم‌های طبیعی کشور به علت تغییرات زیاد اقلیمی، خاک‌های نارس، وجود سطوح وسیعی از تشکیلات زمین‌شناسی

شور در سطح زمین و شیب زیاد اراضی، بسیار شکننده هستند، به طوری که از دست رفتن تعادل اکولوژیک در بسیاری از مناطق کشور به آسانی صورت می‌گیرد، ولی بازگرداندن آن به وضعیت متعادل بس دشوار و زمانبر است. در واقع می‌توان گفت جز نوار باریکی در شمال کشور عملاً رویش‌های تمام این سرزمین با محدودیت‌های زیستی بسیار فراوان روبرو بوده و از توان ترمیم‌پذیری اندکی برخوردارند.

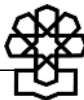
این نوار سبز که در زمره بازمانده جنگل‌های پهن‌برگ معتدله دوران سوم زمین‌شناسی با ۶۰ میلیون سال قدمت می‌باشد، هم‌اکنون به‌عنوان یک موزه و میراث طبیعی تاریخی و جهانی در اختیار ما قرار دارد.

علیرغم اهمیت بسزای این جنگل‌ها، وجود تهدیداتی چند نظیر فعالیت غیرمجاز و قاچاق چوب، تصرفات و تبدیل جنگل به سایر کاربری‌ها، وجود دام‌های سرگردان، توسعه بی‌رویه سکونتگاه‌های داخل و حاشیه جنگل، حاکمیت نگاه بهره‌برداری در خلال بیش از ۴ دهه و عدم توجه به معیارهای مدیریت پایدار جنگل در برنامه‌ریزی و طرح‌های جنگلداری، روند کمی و کیفی جنگل‌های کشور به‌ویژه در شمال وضعیت نگران‌کننده‌ای را ایجاد کرده است. بر این اساس تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با پیشنهاد طرح ذیل سعی در حفظ، صیانت و نگهداری از این منابع ملی دارند.

طرح حفظ و صیانت از جنگل‌های کشور

(الف) مقدمه (دلایل توجیهی)

جنگل‌ها علاوه بر تأثیرات حیاتی بر محیط زیست انسان و پالایش هوا که اصلی‌ترین

نیاز انسان برای ادامه حیات است در جلوگیری از بروز حوادث غیرمترقبه از جمله سیل عامل بسیار مهم می‌باشد. از زمانی که بهره‌برداری از جنگل بی‌توجه به این عنصر انجام می‌گیرد تعداد سیلاب‌های خانمانسوز در کشور بیشتر و بیشتر گردیده است، لذا لازم است برای صیانت از منابع ملی و حفظ جنگل‌ها برای نسل‌های آینده و زندگی سالم و بهره‌گیری شهروندان از هوای پاک و جلوگیری از باران‌هایی که رحمت الهی هستند به صورت سیلاب در بهره‌برداری از جنگل‌ها ممانعت جدی به عمل آورده و نسبت به نگهداری این ثروت ملی همگی تلاش وافر نماییم.

ب) موضوع طرح (ماده واحده)

قطع درختان جنگل‌ها در کل کشور برای مدت پنج سال ممنوع است.

تبصره «۱» - موارد استثناً صرفاً با پیشنهاد سازمان جنگل‌ها و مراتع و تأیید وزیر جهاد کشاورزی مجاز می‌باشد.

تبصره «۲» - گزارش عملکرد هر شش ماه به مجلس شورای اسلامی (کمیسیون کشاورزی) ارائه گردد.

لذا این گزارش سعی دارد ضمن بررسی وضعیت جنگل‌های کشور (به‌ویژه شمال کشور) و نیز قوانین مرتبط با موضوع، جوانب طرح پیشنهادی را سنجیده و در نهایت بر ضرورت، اصلاح و یا رد طرح پیشنهادی تأکید نماید.

تعریف جنگل

فائو جدیدترین تعریفی که در سال ۲۰۰۰ برای جنگل ارائه کرده است به شرح زیر است:

- هر ناحیه‌ای که دارای جنگل‌های طبیعی و مصنوعی با شرایط زیر باشد در تعریف جنگل قرار می‌گیرد.
- میزان تاج پوشش آن در واحد سطح بیشتر از ۱۰ درصد و مساحت آن بیشتر از نیم هکتار باشد.
- درختان قادر باشند به ارتفاع حداقل ۵ متر برسند. طبق این تعریف درختانی که هنوز به رشد نهایی خود نرسیده و می‌توانند رشد کنند به طوری که به ۱۰ درصد تاج پوشش و ۵ متر ارتفاع برسند جزء جنگل محسوب می‌شوند.
- جنگل‌های احداث شده در اراضی کشاورزی و جنگلکاری‌های ایجاد شده برای تولید الوار و جنگل‌های بلوط چوب‌پنبه‌ای نیز جزء جنگل می‌باشند. جنگل‌های ایجاد شده به روش اگروفارستری در این تعریف قرار نمی‌گیرند.

تعریف جنگل‌زدایی و آثار آن بر بافت خاک

تبدیل جنگل به سایر کاربری‌ها یا کاهش تاج پوشش درختان به زیر آستانه ۱۰ درصد در واحد سطح را جنگل‌زدایی می‌گویند.

با در نظر گرفتن این نکته که انسان با استفاده از جنگلکاری در پی دستیابی به اکوسیستمی جدید و پایدار است، می‌باید علاوه بر انتخاب گونه‌هایی با توان تولید و زنده‌مانی مطلوب، اثر جنگلکاری را روی خاک و سایر موجودات زنده از جمله گیاهان

زیر اشکوب مورد توجه قرار دهد (مجد طاهری و جلیلی، ۱۳۷۵). به‌طور کلی درحال حاضر هدف از جنگلکاری فقط تولید چوب نیست، بلکه حیات وحش و گیاهان غیرتجاری و حفظ تنوع زیستی نیز مورد توجه هستند (Nagaïke et al., 2003). با افزایش سطح علمی و نیز پیشرفت در زمینه علوم طبیعی، اهمیت تنوع زیستی در زمینه‌های مختلف آشکار شده و اهداف مدیریت جنگل به سمت افزایش تنوع زیستی متمرکز شده است (پوربابای، ۱۳۷۷) به‌طوری که حفظ تنوع زیستی یکی از مهمترین موارد در مدیریت پایدار جنگل‌هاست (Ito, et al., 2004).

کاشت سوزنی برگان و به‌خصوص گونه‌هایی که قبلاً اهلی شده‌اند کاری آسان و بی‌دردسر است، چون این گیاهان در خاک‌های فقیر امکان رقابت بیشتری نسبت به سایر گیاهان دارند. از طرفی خود باعث فقر بیشتر خاک و کاهش شدید تنوع زیستی می‌شوند. از بین رفتن گونه‌های بومی یکی از آثار منفی کاشت این درختان است. حدود ۲۵ درصد گونه‌های گیاهی ایران بومی و منحصراً در محدوده جغرافیایی ایران رشد می‌کنند. بسیاری از گیاهان بومی دارای جمعیت‌های کوچکی هستند و در جاهایی رشد می‌کنند که امروزه به مناطق شهری و کشاورزی تبدیل شده‌اند. معمولاً بسیاری از این گیاهان میزبان لاروهای حشرات بوده و یا به‌طور همزیست با قارچ‌ها زندگی می‌کنند. کاشت سوزنی برگان (و البته هر گیاه وارداتی دیگر) به‌راحتی می‌تواند شانس بقا و زندگی این حشرات و قارچ‌ها را گرفته و در چرخه‌های اکولوژیکی اخلاص ایجاد می‌کند. بنابراین می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری نمود که خسارت گونه‌های سوزنی‌برگ به منابع طبیعی و گونه‌های بومی به‌مراتب بیشتر از

سود آنهاست که از جمله آنها می‌توان به برهم زدن تعادل دمایی خاک - سوزنی‌برگ‌ها به دلیل پوشش دائمی برگ‌ها از نفوذ نور خورشید به سطح زمین جلوگیری می‌کنند - اشاره کرد. همچنین فقدان نور مانع از تشکیل و رشد جامعه گیاهی در بستر می‌شود. سطح کل برگ‌ها و شاخه‌های سوزنی‌برگ‌ها از پهن‌برگ‌ها بیشتر است. ولی میزان تعرق در سوزنی‌برگ‌ها و پهن‌برگ‌ها تقریباً برابر است که علت آن کمتر بودن تبدلات روزنه‌ای سوزنی‌برگان است، در نتیجه درختان سوزنی‌برگ مقدار آب بیشتری را روی شاخ و برگ خود نگه داشته و مجدداً بر اثر تبخیر از دست می‌دهند.

تفاوت عمده بیولوژیکی درختان سوزنی‌برگ با گیاهان پهن‌برگ و به خصوص گیاهان بوته‌ای و علفی در نوع گرده‌افشانی آنهاست. سوزنی‌برگان توسط باد گرده‌افشانی می‌کنند ولی گیاهان علفی و درختچه‌ای عمدتاً توسط حشرات گرده‌افشانی می‌شوند. با جایگزین شدن سوزنی‌برگان در جامعه گیاهی غنای فون نیز کاهش می‌یابد. از طرفی با تخریب‌های صورت گرفته در خاک و آبیاری مصنوعی، علف‌های هرز و مهاجم و به خصوص گونه‌های خارجی، اطراف درختان سوزنی‌برگ را پر می‌کند که خود تهدیدی برای بقای سایر گیاهان خودروی منطقه می‌شود. نتیجه آنکه، آنچه امروز به نام ایجاد جنگلکاری با سوزنی‌برگان انجام می‌گیرد بیشتر به جنگل‌خواری شبیه است تا جنگلکاری (در شمال ایران نیز سابقه جنگلکاری با سوزنی‌برگان به دهه ۱۳۴۰ برمی‌گردد (پورعطایی، ۱۳۵۳)) چون هم باعث تخریب جنگل و مراتع طبیعی می‌شود و هم سودهای سرشاری را نصیب پیمانکاران و

مشاوران این پروژه‌ها می‌کند. انتظار می‌رود مسئولان محترم سازمان‌های مسئول توجه بیشتری به ذخایر ژنتیکی بومی این کشور مبذول دارند.

فلور ایران دارای صدها گونه گیاهی مفید و زیباست که اگر کمی دانش و درایت به‌کار گرفته شود به‌راحتی می‌توان با صرف هزینه‌های ناچیز با حفاظت از مناطق طبیعی شهری و یا استفاده از گونه‌های بومی در مناطق تخریب شده از تهاجم گونه‌های بیگانه به طبیعت ایران جلوگیری کرد.

اهمیت جنگل‌ها و مراتع

۱. کنترل آب‌های سطحی و تغذیه آب‌های زیرزمینی.

۲. مبارزه با آلودگی هوا.

۳. تأثیر جنگل‌ها و مراتع در مبارزه با فرسایش و حفظ و تولید خاک: عمل فرسایش بیشتر به‌وسیله آب و باد صورت می‌گیرد. جنگل به کمک شاخ‌وبرگ درختان از سرعت باد می‌کاهد و با ریشه گیاهان، خاک را حفظ می‌کند و مانع ایجاد فرسایش می‌شود. جنگل به دلایل زیر از فرسایش خاک یعنی شسته شدن خاک به‌ویژه در دامنه‌های تند جلوگیری می‌کند:

- سرعت جریان آب در سطح خاک جنگل کمتر است،

- چون مقدار آبی که در خاک جنگل نفوذ می‌کند بیشتر است، پس مقدار آبی که

در سطح خاک جریان می‌یابد، کمتر است،

- ریشه‌های درختان، بوته‌ها و گیاهان کوچک به‌ویژه ریشه‌های سطحی، ذرات

- خاک را به یکدیگر پیوستگی داده و از لغزش آنها جلوگیری می‌کند،
۴. جلوگیری از سروصدای محیط،
۵. به‌عنوان تفرجگاه برای انسان،
۶. تعدیل آب و هوای یک منطقه،
۷. تلطیف هوا،
۸. جلوگیری از وقوع سیل،
۹. جلوگیری از وقوع بهمن،
۱۰. جلوگیری از رانش زمین،
۱۱. نقش اقتصادی جنگل،
۱۲. استفاده از محصولات جنگل‌ها در تولید مواد دارویی و صنعتی.

مواد قانونی مرتبط با حفاظت و صیانت از جنگل‌های کشور

الف) در اصول قانون اساسی ایران، جنگل‌ها به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مورد توجه قرار گرفته‌اند، به‌طوری‌که در اصل چهل و پنجم قانون اساسی، جنگل‌ها به‌عنوان یکی از موارد انفال و ثروت‌ها و منابع ملی معرفی می‌شوند. همچنین تخریب جنگل‌ها به‌عنوان یکی از عوامل نابودکننده محیط زیست مشمول حکم ممنوعیت در اصل پنجاهم قانون اساسی می‌باشد.

ب) قانون جنگل‌ها و مراتع

براساس تبصره ذیل ماده (۴) قانون جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۳۸ که هرگونه دخالت در جنگل‌ها را منوط به تهیه و تصویب طرح‌های جنگلداری نموده است، امر تهیه طرح‌های جنگلداری در جنگل‌های شمال کشور از سال ۱۳۳۹ آغاز گردید و در قانون ملی شدن جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۱ و قانون حفاظت و بهره‌برداری مصوب سال ۱۳۴۶ اصلاحیه‌های بعدی و آیین‌نامه‌های اجرایی قوانین مذکور نیز راهکارهای علمی و فنی تهیه و اجرای طرح‌های جنگلداری را مشخص نموده است. بنابراین دخالت علمی به‌منظور تحقق در حفاظت، احیا، اصلاح و توسعه بهره‌برداری اصولی از طریق تهیه، تصویب و اجرای طرح‌های جنگلداری دقیقاً براساس قوانین و مقررات مذکور بوده و تمامی فعالیت‌ها و اجرای پروژه‌های طرح‌های جنگلداری مطابق موارد فوق آغاز و همچنان ادامه دارد.

ج) قانون افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی

ماده (۱۲) به‌منظور ارتقای بهره‌وری در حفاظت بهینه و نیز احیای جنگل‌ها، بیشه‌های طبیعی و مراتع کشور:

الف) دولت مکلف است سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و اقدامات لازم را جهت کنترل و کاهش عوامل تخریب از طریق به‌کارگیری بخش‌های غیردولتی و با سازوکارهای افزایش پوشش حفاظتی و حمایتی به‌گونه‌ای ساماندهی نماید که تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، پوشش حفاظتی و حمایتی

جنگل‌ها و مراتع کشور به سطح صدوسی و پنج میلیون هکتار برسد.

ب) دولت مکلف است در اجرای طرح‌های عمومی، عمرانی و توسعه‌ای خود و نیز اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، خسارات وارده به جنگل‌ها و عرصه و اعیانی منابع طبیعی را در محاسبات اقتصادی و برآورد هزینه‌های امکان‌سنجی اجرای طرح منظور و پس از درج در بودجه‌های سنواتی، در قالب موافقتنامه‌های مبادله شده با وزارت جهاد کشاورزی برای حفاظت، احیا و بازسازی عرصه‌ها اختصاص دهد.

وزارت جهاد کشاورزی مکلف است هزینه‌های احیا و بازسازی و جبران خسارات وارده را حداکثر ظرف سه ماه پس از استعلام دستگاه اجرایی مربوط، تعیین و اعلام نماید.

نحوه محاسبه خسارات وارده بر مبنای آیین‌نامه‌ای خواهد بود که حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی، معاونت نظارت و راهبردی رئیس‌جمهور و سازمان حفاظت محیط زیست، تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۱۳)

درآمدهای حاصل از خسارات موضوع ماده (۱۲) این قانون، کلیه وجوه دریافتی بابت قراردادهای اجاره، حق بهره‌برداری و حق انتفاع اراضی ملی و دولتی از جمله وجوه دریافتی موضوع ماده (۸) این قانون، بهره مالکانه طرح‌های جنگلداری، منابع طبیعی و پروانه چرا، سه درصد (۳٪) حقوق دولتی ناشی از بهره‌برداری از معادن، کلیه جرائم

و درآمد حاصل از فروش محصولات جنگلی و مرتعی کشف شده و بازداشتی، به حسابی متمرکز در خزانه‌داری کل واریز و معادل صد درصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب بودجه سالیانه جهت انجام عملیات آبخیزداری و آبخوانداری، حفاظت، احیا و توسعه منابع طبیعی کشور به وزارت جهاد کشاورزی اختصاص می‌یابد.

ماده (۱۵)

دولت مکلف است ضمن اعمال ممنوعیت بهره‌برداری مازاد بر توان زادآوری طبیعی، احیای و زیست‌محیطی (اکولوژیک) جنگل‌های کشور، ترتیبات و تمهیدات لازم را جهت اصلاح الگوی مصرف چوب‌های جنگلی اعم از صنعتی و غیرصنعتی، جایگزینی سوخت فسیلی و انرژی‌های تجدیدپذیر به جای سوخت‌های هیزمی، خروج دام از جنگل و ساماندهی جنگل‌نشینان به عمل آورده و با استفاده از توان و سرمایه‌های بخش‌های غیردولتی نسبت به احیا و توسعه درختکاری مثمر و غیرمثمر و بوستان‌های جنگلی و زراعت چوب اقدام نماید به گونه‌ای که ظرف ده سال، ضریب حفاظتی جنگل‌ها و مراتع، از چهل درصد (۴۰٪) به نود درصد (۹۰٪) و سرانه جنگل از هفده صدم (۰/۱۷) هکتار به بیست‌وپنج صدم (۰/۲۵) هکتار برسد.

چ) قانون برنامه پنجم توسعه

ماده (۱۴۸)

دولت مکلف است جهت اصلاح الگوی بهره‌برداری از جنگل‌ها، مراتع و آب و خاک

اقدامات زیر را انجام دهد:

- (الف) جایگزینی سوخت فسیلی و انرژی‌های تجدیدپذیر به جای سوخت هیزمی،
 (ب) توسعه زراعت چوب و تشدید مبارزه با قاچاق چوب و محصولات جنگلی و
 مرتعی و حذف تعرفه واردات چوب و امکان واردات چوب عمل‌آوری‌نشده،
 (ج) ساماندهی جنگل‌ها و حمایت از تولید دام به روش صنعتی،
 (د) ساماندهی ساخت‌وساز در مناطق جنگلی براساس قوانین و مقررات ذیربط،
 (هـ) توسعه جنگل‌های دست‌کاشت،
 (و) اجرای عملیات آبخیزداری تا سطح هشت میلیون هکتار تا پایان برنامه،
 (ز) اجرای عملیات بیابان‌زدایی و کنترل کانون‌های بحران.

تبصره - بهره‌برداری از جنگل‌ها فقط در چارچوب مصوبات هیئت وزیران ممکن است و بهره‌برداری از مراتع و زیستگاه‌های طبیعی تنها بر مبنای توان بوم‌شناختی (اکولوژیک) و ضرورت حفظ آنها مجاز و مازاد بر آن ممنوع است. متخلف از احکام این تبصره علاوه بر جبران خسارت، ملزم به پرداخت جریمه‌ای معادل، تا دو برابر قیمت جنگل و یا مرتع و زیستگاه مورد بهره‌برداری یا تلف شده است.

بررسی وضعیت جنگل‌ها در کشور

به موازات رشد جمعیت و توسعه صنعتی، روند تخریب منابع زیست‌محیطی به‌ویژه جنگل‌ها شتاب مضاعفی یافته و جنگل‌زدایی به‌عنوان یکی از مهمترین چالش‌های جهانی مطرح گردیده است. مطالعات جامع در خصوص پیشینه جنگل‌های دنیا از این

واقعیت حکایت دارد که در گذشته حدود ۶۰ درصد از سطح کره زمین را جنگل‌ها تشکیل می‌داده است و لکن در بخش بزرگی از جنگل‌های اولیه انهدام به‌طور کامل صورت گرفته (حدود ۳ میلیارد هکتار) و به سایر کاربری‌ها یا بیابان‌ها تبدیل شده و بخشی نیز (حدود ۱/۴۲۹ میلیارد هکتار) در نتیجه بهره‌برداری‌های غیراصولی و بی‌رویه به بیشه‌زارها و درختچه‌زارها و درختان پراکنده تبدیل شده و طبق استانداردهای تعاریف جنگل، نمی‌توان نام جنگل را بر آنها اطلاق نمود. امروزه وضعیت این جنگل‌ها به‌گونه‌ای است که نجات کره زمین در گرو حفاظت از باقیمانده آن قرار دارد (کنفرانس سران زمین - ریودوژانیرو ۱۹۹۲). حفظ و توسعه جنگل‌ها نیازمند عزمی جهانی است که در دستور کار قریب به اتفاق دولت‌های جهان قرار دارد و بسیاری از کشورها اقدامات گسترده‌ای برای حفظ و احیای جنگل‌های خود آغاز نموده و بعضاً به موفقیت‌های چشمگیری در این زمینه دست یافتند. مع‌الاسف در این رابطه در کشور ایران به‌رغم تلاش در جهت حفظ و توسعه پوشش گیاهی و تدوین و اجرای برنامه‌ها و قوانین مختلف در چند دهه اخیر، وضعیت فعلی پوشش گیاهی با سیر نزولی کیفی و کمی مواجه است.

به‌طور کلی کشور ایران با محدودیت شدید پوشش گیاهی مواجه بوده و تراکم پوشش گیاهی آن به‌ویژه پوشش جنگلی در مقایسه با سایر کشورها در سطح محدودی قرار دارد. تفاوت شرایط اقلیمی و موقعیت جغرافیایی این سرزمین باعث تکوین زیست‌بوم‌های متعددی در ایران شده است که به تبع آن طیف گسترده‌ای از جنگل‌ها از انواع مختلف گرمسیری، نیمه‌گرمسیری و گونه‌های معتدله در این عرصه

تکوین یافته‌اند (۵ منطقه جنگلی مشخص و مجزا در ایران شناخته شده است: شامل جنگل‌های خزری، جنگل‌های ارسباران، جنگل‌های تورانی، جنگل‌های زاگرس و پوشش گیاهی خلیج فارس). البته لازم به ذکر است که نوار سبز حاشیه دریای خزر که متراکم‌ترین جنگل‌های ایران را تشکیل می‌دهد با وجود مساحت محدود تنها جنگل‌های تجاری ایران محسوب می‌شوند. به‌طور تقریبی ۷۸ درصد جنگل‌های شمال تولیدی، ۱۲ درصد حفاظتی و ده درصد حمایتی و ذخیره‌گاهی است و نکته حائز اهمیت این است که در طول سال‌های متمادی جنبه تجاری جنگل‌های هیرکانی بیش از سایر جنبه‌ها و ارزش‌های آن مورد توجه بوده است.

طبق آمارهای موجود در خلال چند دهه گذشته، جنگل‌های کشور از حدود ۱۸ میلیون هکتار به ۱۱ میلیون و ۷۵ هزار هکتار و سطح جنگل‌های شمال نیز از حدود ۳/۴ به ۱/۹ میلیون هکتار کاهش یافته است. این نکته حائز اهمیت است که ایران بین ۵۶ کشور دارای جنگل در جهان، مقام ۴۵ را داراست. با توجه به جمعیت کشور در حال حاضر سهم هر ایرانی حدود ۰/۱۵ هکتار می‌باشد و بدیهی است که با توجه به سرانه جهانی جنگل (۰/۸ هکتار) این میزان از فقر و کمبود شدید کشور ما در این زمینه حکایت دارد. سازمان فائو با انتشار گزارشی درباره نابودی جنگل‌های جهان، مساحت فعلی جنگل‌های ایران را هفت میلیون هکتار اعلام کرده است. اگرچه سازمان جنگل‌ها و مراتع این مساحت را یازده میلیون هکتار می‌داند، اما حتی مقایسه رقم اخیر نیز با میزان هجده یا بیست‌ویک میلیون هکتاری سه دهه پیش، قابل تأمل است. بانک جهانی نیز در گزارشی در سال ۲۰۰۵ میانگین سالیانه نابودی جنگل‌های خزری را ۴۵ هزار هکتار، معادل ۲/۴ درصد از

کل مساحت جنگل‌های این ناحیه و ۰/۳ درصد از مساحت کل جنگل‌های کشور اعلام کرد. برپایه این گزارش خسارات ناشی از قطع درختان جنگلی و نابودی جنگل‌های خزری سالیانه ۹۰۶ میلیون دلار آمریکا و ۰/۸ درصد از تولید ناخالص داخلی است. بررسی وضعیت کمی و کیفی جنگل‌های شمال کشور حاکی از آن است که در بخش‌های آموزشی، پژوهشی و اجرایی به موضوع حفاظت و رویکردهای حقوقی درخصوص وضعیت جنگل‌ها توجه شایانی نشده است.^۱

به‌طور کلی عوامل متعددی در شکل‌گیری تخریب سطح محدود جنگل‌های ایران دخیلند، از جمله: بهره‌برداری بی‌رویه از جنگل‌ها و عدم اجرای کامل و دقیق طرح‌های جنگلداری، تبدیل بی‌رویه اراضی جنگلی به اراضی کشاورزی، قطع بی‌رویه درختان یا تهیه هیزم و زغال جهت مصارف روستاییان و مصارف ساختمانی آنها، قاچاق چوب، گسترش مناطق مسکونی در داخل جنگل‌ها به‌علت افزایش جمعیت، احداث راه‌ها و توسعه شبکه راه‌های روستایی و انتقال خطوط بدون مرتفع ساختن پیامدهای زیست‌محیطی آنها، پروژه‌های عمرانی و غیرعمرانی توسط سازمان‌ها و ادارات مختلف، واگذاری جنگل‌ها به شرکت‌های تعاونی وابسته به منابع طبیعی در اجرای طرح احیای برداشت و کاشت و ایجاد حریق در جنگل. تخریب گسترده پوشش گیاهی جنگل‌ها عمدتاً توسط شرکت‌هایی صورت می‌گیرد که به دولت حق بهره‌برداری می‌پردازند اما این حق بهره‌برداری که حدوداً ۳۰۰ میلیون تومان بوده، تنها در مقیاس یک سیل بسیار کوچک، علاوه‌بر خسارات جانی و تلفات انسانی معادل پنج میلیارد

تومان خسارت و صدمه به کشور وارد می‌کند.

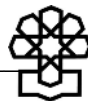
افزایش برآورد خسارات سالیانه ناشی از حوادثی نظیر سیل و نیز خسارت ناشی از کاهش اشتغال، تخریب سرمایه‌ها و تأسیسات عمومی و ملی و نظایر آن در حدود ۷۱۹۸ میلیارد ریال برآورده شده که ۳۲۰ میلیارد ریال آن مربوط به تخریب جنگل‌ها با روند فعلی است و ۶۸۷۸ میلیارد ریال آن ناشی از استمرار آثار تخریب جنگل‌ها در سال‌های گذشته است که تا زمان احیای مجدد آنها همچنان ادامه خواهد داشت. سیلاب‌های مخرب سالیانه، از دهه ۳۰ تا ۷۰ به ترتیب با ۱۹۵، ۲۳۳، ۴۳۱، ۹۰۴ و ۱۱۰۸ مورد، روند صعودی داشته که نشانگر تخریب شدید پوشش گیاهی است.^۱

تخریب ۳۳ درصد از جنگل‌های کشور طی سه دهه اخیر حکایت از میزان تخریب منابع طبیعی در این برهه دارد. طبق گزارش کارشناسان سازمان‌های غیردولتی زیست‌محیطی، اگر روند شتابان تخریب جنگل‌های ایران ادامه یابد در ۶۰ سال آتی اثری از جنگل‌های امروزی ایران باقی نخواهد ماند.

البته لازم به ذکر است که آمارهای رسمی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور کاملاً مخالف آمارهای رسمی بانک جهانی و فائو می‌باشد.^۲

۱. همان.

۲. براساس گزارش سازمان جنگل‌های کشور بهره‌برداری مجاز از درختان در چارچوب اجرای طرح‌های جنگلداری با اهداف اقتصادی و اکولوژیکی انجام می‌پذیرد و تقدم مقاصد اقتصادی بر اهداف اکولوژیکی در اجرای طرح‌های جنگلداری طی دهه ۱۳۴۰ الی ۱۳۶۰ بوده که برداشت از طرح‌ها به میزان حدود ۳ مترمکعب سالیانه در هکتار آن هم به‌صورت متمرکز و تراکم در واحد سطح انجام می‌گرفته اما با تجدیدنظر بنیادی در طراحی و اجرای طرح‌های جنگلداری به مفهوم تقدم ارزش‌های اکولوژیکی بر مقاصد اقتصادی منجر به تغییر اساسی در اعمال سیاست جنگلداری شده به طوری که از دهه ۱۳۷۰ تاکنون ضمن اعمال برداشت پراکنده در واحد سطح آن هم به میزان کمتر از یک مترمکعب در هکتار و در سال شیوه برش‌های بهره‌برداری از درختان عمدتاً

نکات کلیدی در خصوص طرح حفظ و صیانت از جنگل‌های کشور

۱. با امان توجه به رشد فزاینده جمعیت طی قرون گذشته در جهان و کشورمان افزایش و تنوع تقاضا، تنها راه حل و برون رفت به منظور تأمین مایحتاج جوامع انسانی، اعمال مدیریت علمی و فنی بر کلیه منابع از جمله تجدیدشونده به ویژه جنگل‌های شمال کشور می‌باشد. چراکه توفیق در استمرار تولید اکولوژیکی و

معطوف به برش‌های احیایی و اصلاحی و به عبارتی برداشت درختان شکسته افتاده معیوب آفت‌زده و قطع درختان سرپای نامرغوب جهت احیا و بازسازی جنگل‌ها انجام می‌پذیرد. به طوری که فی‌المثل میزان برداشت از ۱۹۳۶۱۸۰ مترمکعب در سال ۱۳۷۳ به ۷۸۰۰۰۰ مترمکعب در سال ۱۳۹۱ تقلیل یافته است (از ۲/۵ مترمکعب در هکتار در سال به ۰/۷۸ مترمکعب در هکتار در سال تنزل یافته است) مضافاً به اینکه از میزان برداشت سال ۱۳۹۱، ۶۱۶۰۰۰ مترمکعب معادل ۷۹ درصد درختان ریشه‌کن، افتاده معیوب اصلاحی، بهداشتی و پروژه‌های عمرانی و تنها ۱۶۴۰۰۰ مترمکعب معادل ۲۱ درصد برش‌های زادآوری آن هم در چارچوب فنون جنگل‌شناسی و پرورش جنگل جهت ایجاد و استقرار زادآوری طبیعی در جنگل‌های با تاج پوشش کاملاً بسته و فاقد تجدید حیات در کف جنگل انجام یافته است.

در حال حاضر از ۱۹۷۶۰۰۰ هکتار وسعت جنگل‌های شمال سطحی بالغ بر ۱۰۷۰۰۰۰ هکتار دارای طرح‌های جنگلداری فعال بوده که ۵۴۵۸۲۲ هکتار معادل ۵۸ درصد توسط بخش دولتی ۱۴۷۷۶۰ هکتار معادل ۱۴ درصد توسط تعاونی‌های جنگل‌نشین (که سهم عمده‌ای در حفاظت، احیا و بازسازی جنگل‌های مخروبه به مناطق جلگه‌ای دارند) و تنها ۳۷۵۷۴۰ هکتار معادل ۳۳ درصد توسط بخش خصوصی آن هم با نظارت مستمر و ویژه عهده‌دار اجرای طرح‌های جنگلداری هستند.

مطابق مطالعات انجام یافته با اعمال مدیریت علمی و فنی در چارچوب اجرای طرح‌های جنگلداری وسعت جنگل‌های شمال کشور از ۱۸۴۷۸۸۶ هکتار در عکسبرداری در سال ۱۳۷۳ به ۱۹۳۹۹۹۴ هکتار در سال ۱۳۸۶ رسیده است که به عبارتی ۹۱۶۰۸ هکتار معادل ۴/۹۵ درصد ارتقا یافته است. افزایش سطح جنگل‌های شمال کشور از ادوار ذکر شده ناشی از جنگلکاری مناطق کوهستانی (توسعه جنگل)، احیا و غنی‌سازی جنگل‌های مخروبه، حفاظت قرق و کاهش تأثیر عوامل تخریب (دام) تحت اجرای طرح‌های جنگلداری می‌باشد.

مضافاً به اینکه طی ادوار ذکر شده تعداد درختان از ۲۸۱،۴۰۰،۰۰۰ اصله در سال ۱۳۷۶ به ۲۹۵،۶۴۷،۰۰۰ در سال ۱۳۸۶ یعنی ۱۴،۲۴۷،۰۰۰ اصله معادل ۵ درصد و حجم درختان ۳۹۱،۰۰۰،۰۰۰ مترمکعب در سال ۱۳۷۳ به ۳۹۳،۷۷۸،۰۰۰ مترمکعب در سال ۱۳۸۶ یعنی ۲،۷۷۸،۰۰۰ مترمکعب معادل ۰/۷ درصد ارتقا یافته است.

اقتصادی منابع طبیعی در قالب رئوس مثلث مدیریت بر منابع همانا طراحی، اجرا، نظارت و ارزیابی ممکن و مقدور می‌باشد.

۲. سوابق و تجارب موجود نشان می‌دهد اگرچه مسئله حفاظت از جنگل‌ها و جلوگیری از تخریب آنها از جمله اهداف و اولویت‌های برنامه‌های توسعه کشور بوده و همواره بر مقوله حفاظت از جنگل‌ها تأکید شده است و لکن متأسفانه علیرغم تصویب مواد قانونی متعدد درخصوص حفاظت از منابع طبیعی و زیست‌محیطی به‌طور عام و حفاظت از جنگل‌ها به‌طور خاص روند تخریب جنگل‌های کشور نه تنها کاهش نیافته بلکه به اعتقاد بسیاری از کارشناسان روند تخریب آنها به‌دلایل متعدد تشدید نیز شده و کمیت و کیفیت این عرصه‌ها به‌شدت نقصان یافته است.

۳. علیرغم وجود قوانین مرتبط با موضوع حفظ و صیانت از جنگل‌ها در کشور از جمله قانون برنامه پنجم توسعه و نیز قانون افزایش بهره‌وری، متأسفانه وجود شواهدی نظیر وقوع سیلاب‌های متعدد و مخرب در کشور نشان از ناکارآمدی قوانین و مقررات موجود در حفاظت و صیانت از جنگل‌ها است و ضرورت برخورداری از قانون متقن در پاسخگویی به تهدیدات و چالش‌های موجود ملموس است. بنابراین تصویب ماده واحده‌ای که بهره‌برداری از جنگل‌های کشور را متوقف نماید، امری ضروری است.

۴. بررسی ماده واحده طرح حفظ و صیانت از جنگل‌ها نشان می‌دهد که مبنا و اساس در نظر گرفتن مدت زمان پنج‌ساله مشخص نبوده و اینکه پیشنهاددهنده به چه اهدافی پس از این مدت می‌خواهد دست یابد در طرح پیشنهادی ارائه نشده است. زیرا اگر هدف

دسترسی به شرایط ماقبل از تخریب‌ها باشد به دلیل شدت آسیبی که به جنگل‌ها وارد شده است حداقل بیش از ۱۵۰ سال زمان نیاز است، چراکه در حال حاضر موجودی چوب به عنوان مثال در جنگل‌های شمال کشور به دلیل بهره‌برداری‌های غیراصولی و بیش از حد که صرفاً بر مبنای تولید چوب و به صورت متمرکز بوده است و فشار عوامل تخریبی دیگر، به نصف کاهش یافته است. البته نه تنها درختان بلکه منابع آبی، خاکی، حیات وحش و دیگر ارزش‌های زیست‌محیطی نیز دچار بحران گشته به گونه‌ای که مدیریت این اکوسیستم‌ها را برای ایجاد شرایط مطلوب دچار چالش کرده است و این اکوسیستم‌ها تحمل فشار بهره‌برداری بیشتر را نخواهند داشت و در صورت ادامه چنین روندی شاهد درون‌فروپاشی و نابودی آنها خواهیم بود همچنان که علائم آن در این سال‌ها قابل مشاهده است به نحوی که در حال حاضر پراکنش گونه‌های گیاهی، ساختار و ترکیب جنگل، توالی و تنوع زیستی و سیمای سرزمین تغییر یافته و باعث شیوع بیماری‌ها و حشرات و آتش‌سوزی‌ها و خشکیدگی درختان در سطح وسیع شده است به طوری که جنگل‌های ایجاد شده دارای بیشترین احتمال خطر نابودی می‌باشند. در نتیجه اگر فرض بر این است که با این استراحت پنج‌ساله مشکلات ایجاد شده حل خواهد شد یک تصور اشتباه خواهد بود.^۱

۵. اگر هدف از این ماده واحده ممنوعیت قطع از طرف مردم یا سایر ارگان‌ها به جز سازمان جنگل‌ها می‌باشد باید به این نکته توجه نمود که در حال حاضر نیز همین گونه است و کسی جز سازمان جنگل‌ها اجازه قطع قانونی درختان را ندارد. اما اگر

۱. اظهار نظر کارشناسی انجمن علمی جنگل‌بانی ایران.

منظور خود سازمان جنگل‌ها می‌باشد در تبصره «۱» مجدداً این مجوز داده شده است. اصولاً سازمان جنگل‌ها، قطع درختان را همیشه با یک توجیه فنی که از نظر متخصصان جای بحث دارد انجام می‌دهد. بنابراین این ماده واحده چیز جدیدی نخواهد داشت.

بنابراین با توجه به وضعیت بحرانی جنگل‌ها و ضرورت استراحت جنگل‌ها باید توجه داشت که این ۵ سال فقط می‌تواند جهت مطالعه، بازنگری طرح‌های جنگلداری و طراحی مناسب و برنامه‌ریزی اصولی و علمی براساس آمایش سرزمین و ارزیابی توان اکولوژیک، برای مدیریت بهینه آینده جنگل‌ها فرصت مناسبی باشد.

جمع‌بندی

- در مجموع کلیات طرح پیشنهادی مثبت و مورد تأیید می‌باشد، اما نیاز است در تبصره‌های آن بازنگری صورت گیرد. بایستی رویکرد سیاستگذاری و مدیریت در جنگل‌های شمال به‌طور کلی مورد تجدیدنظر اساسی قرار گرفته و ضمن توقف بهره‌برداری، با تعمیق نقش جنگل‌ها در مجموعه سیاست‌های کلان کشور با مشارکت مردم و تنفیذ نقش مسئولانه به جوامع محلی نسبت به حفظ و صیانت باقیمانده جنگل‌های کشور همت گمارد.

- با توجه به اینکه ۱۷ درصد مصرف کل چوب کشور و همچنین ۲۹ درصد مواد خام صنایع تبدیلی اولیه از طریق جنگل‌های شمال تأمین می‌گردد، لذا چنانچه هدف، توقف قطع درختان و بهره‌برداری صنعتی از آنها باشد، از آنجایی که جایگزینی آن از طریق

واردات به دلیل امکان ورود آفات و بیماری‌ها از کشورهای مبدأ مشکل‌آفرین خواهد بود، لذا جهت تأمین نیاز داخل ضروری است قرنطینه ویژه در مبادی ورودی با مشارکت سازمان حفظ نباتات و نظارت سازمان جنگل‌ها تأسیس شود.

- توصیه می‌شود که در جنگلکاری‌ها به منظور حفظ و توسعه تنوع زیستی و بهبود وضعیت فیزیکی و شیمیایی خاک هر منطقه گونه‌های بومی آن منطقه در اولویت باشند و کاشت سوزنی‌برگان فقط در شرایط خاص و به همراه اهداف خاص با مطالعه دقیق اکوسیستم منطقه انجام شود.

بررسی ماده واحده

در بخش مقدمه (دلایل توجیهی) تمرکز طراحان درخصوص توجیه حفاظت جنگل بر جلوگیری از وقوع سیلاب است. درحالی که این کارکرد بخشی از فهرست نقش جنگل در پایداری سرزمین است که بایستی در این بخش اشاره شود. برخی از آنها به شرح ذیل است:

نقش جنگل در تأمین آب مناطق خشک و نیمه‌خشک و اهمیت راهبردی این امر برای ایران و کاهش فرسایش خاک و از دست رفتن این سرمایه ارزشمند ملی در صورت کارکرد مطلوب اکوسیستم‌های جنگلی.

همچنین طراحان خواهان ممانعت از بهره‌برداری از جنگل‌ها شدند که اگرچه مقصود طراحان ممانعت از قطع و بهره‌برداری درختان جنگلی است که امری توصیه شده و علمی در مدیریت کنونی جنگل در کشور است و لکن از آنجایی که وجوه مثبت

و غیرتخریبی استفاده از اکوسیستم‌های جنگلی مانند اکوتوریسم و استفاده‌های خردمندانانه از محصولات غیرچوبی این اکوسیستم نیز به مفهوم نوعی بهره‌برداری از آنها تلقی می‌شود، بنابراین بایستی در این بخش به ممانعت از بهره‌برداری صنعتی و غیرصنعتی و هرگونه قطع درختان با شفافیت اشاره شود.

این ماده واحده نباید موجب جلوگیری از مدیریت جنگل‌ها شود زیرا بهره‌برداری به‌منظور تولید چوب، کشاورزی و دامداری باید ممنوع گردد، اما مدیریتی که اهداف حفاظتی و حمایتی را دنبال می‌کند لازم و ضروری است.

عنوان «کمیسیون کشاورزی» در تبصره «۲» ماده واحده علیرغم درج در داخل پرانتز به نظر محل ایراد دارد. چراکه کمیسیون‌های داخلی مجلس جز در موارد مشمول اصل هشتادوپنجم قانون اساسی واجد شخصیت مستقلی از مجلس شورای اسلامی نمی‌باشند تا بتوانند ارکان قوه مجریه را مکلف به ارائه گزارش به کمیسیون‌های مجلس نمایند. بنابراین لازم است ضمن حذف عبارت «کمیسیون کشاورزی» در تبصره «۲»، مرجع ارائه گزارش را صرفاً مکلف به ارائه گزارش عملکرد به مجلس شورای اسلامی نمایند.

به‌منظور پیشگیری از ابهام در مرجع تهیه و ارائه گزارش از اجرای این ماده واحده به مجلس شورای اسلامی لازم است در تبصره «۲» ماده واحده به سازمان حفاظت از جنگل‌ها و مراتع به‌عنوان مرجع مکلف به تهیه و ارائه گزارش عملکرد تصریح گردد.

پیشنهادها

با توجه به مباحث فوق پیشنهاد می‌شود ماده واحده به صورت زیر اصلاح گردد:

ماده واحده: با هدف حفظ و صیانت و نجات جنگل‌های کشور از تاریخ تصویب این قانون قطع و بهره‌برداری صنعتی درختان جنگلی و تغییر کاربری جنگل‌ها و اراضی جنگلی به مدت ۵ سال مطلقاً ممنوع می‌باشد.

تبصره «۱» - موارد استثناً صرفاً با پیشنهاد سازمان جنگل‌ها و مراتع و تأیید وزیر جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست مجاز می‌باشد.

تبصره «۲» - دولت مکلف است در موارد استثناً بلافاصله پس از بهره‌برداری نسبت به احیا و جایگزینی گونه بومی منطقه اقدام نماید.

تبصره «۳» - دولت مکلف است تا با ایجاد جرائم و نصب علائم و سایر روش‌های مناسب نسبت به تعیین حدود مرز جنگل‌ها از سایر اراضی اقدام نماید.

تبصره «۴» - دولت مکلف است تا با تفویض نقش اساسی به جوامع محلی و تشکل‌های ذینفعان داخل و مجاور زیست‌بوم‌های جنگلی و نیز بهره‌گیری از فناوری‌های نوین نسبت به افزایش ضریب حفاظتی جنگل‌ها اقدام نماید.

تبصره «۵» - دولت مکلف است تا با تجدیدنظر در تعهدات مجریان طرح‌های جنگلداری شمال نسبت به جبران زیان ناشی از قطع و بهره‌برداری از جنگل‌ها از طریق بهره‌گیری از ظرفیت آنان در امر حفاظت جنگل و سایر موارد مناسب اقدام نمایند.

تبصره «۶» - دولت مکلف است تا تمهیدات لازم را جهت امر واردات چوب توسط اتحادیه و تعاونی‌ها صنایع چوب فراهم آورده و نسبت به استقرار واحدهای

قرنطینه در مبادی مرزهای کشور با استفاده از ظرفیت بخش خصوصی اقدام نماید.

تبصره «۷» - کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور مکلفند تا در مرحله مکان‌یابی اجرای پروژه‌های عمرانی نظیر انتقال لوله گاز و احداث راه و راه‌آهن و غیره به‌گونه‌ای طراحی نمایند که مسیر پروژه آنها در خارج از زیست‌بوم‌های جنگل طراحی گردد.

تبصره «۸» - دولت مکلف است تا با ایجاد مشوق‌های لازم نسبت به کاشت گونه‌های سریع‌الرشد بومی (بجز سوزنی‌برگان) با هدف خودکفایی منابع سلولزی و نیز بهره‌گیری از آب‌های بازیافتی، فاضلاب و پساب مزارع اقدام نماید.

تبصره «۹» - گزارش عملکرد اجرای این ماده هر شش ماه توسط سازمان جنگل‌ها و مراتع به مجلس شورای اسلامی ارائه گردد.

منابع و مآخذ

۱. ببران، صدیقه و همکاران، تخریب جنگل‌ها، هدر دادن سرمایه ملی، پژوهشنامه توسعه پایدار و محیط زیست، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، گروه پژوهشی روابط بین‌الملل، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۶.
۲. پوراصغر سنگاچین، نگاهی به وضعیت تخریب جنگل‌ها در ایران و جهان، پژوهشنامه توسعه پایدار و محیط زیست، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، گروه پژوهشی روابط بین‌الملل، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۶.
۳. گزارشات سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، ۱۳۹۱.
۴. گزارشات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۹۱.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۸۳۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح حفظ و صیانت از جنگلهای کشور»

نام دفاتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی و منابع طبیعی)، مطالعات حقوقی تهیه و تدوین کنندگان: الهه سلیمانی، حمیدرضا معماریان

مدیر مطالعه: محسن صمدی

ناظر علمی: حسین صفایی

متقاضی: کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی

همکار: محمد جواهری (دفتر حقوقی)

اظهار نظر کننده خارج از مرکز: هادی کیادلیری (رئیس انجمن جنگلبانی ایران)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. جنگل

۲. صیانت

۳. حفاظت

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۱/۱۱/۲

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۱/۱۲/۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۲/۲